

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту I редакції стандарту державної мови

1. Назва та вид стандарту державної мови

Стандарт державної мови «Термінологія пенітенціарної діяльності» (далі – Стандарт).

2. Вид робіт із напрацювання стандарту державної мови

Напрацювання Стандарту.

3. Підстава для напрацювання, перегляду чи внесення змін до стандарту державної мови

Підставою для напрацювання Стандарту є:

1. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII.
2. Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» від 28 червня 2005 року № 2713-IV.
3. Закон України «Про пробацію» від 05 лютого 2015 року № 160-VIII.
4. Положення про Державну установу «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» від 14 березня 2025 року №747/5.
5. Положення про Національну комісію зі стандартів державної мови, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 06 листопада 2019 року № 911.
6. Порядок напрацювання, затвердження, уведення в дію, перегляду стандартів державної мови та внесення змін до них, затверджений рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови від 16 листопада 2023 року № 421, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 04 грудня 2023 року за № 2107/411634.
7. Рішення Національної комісії зі стандартів державної мови від 01 травня 2025 року № 174 «Про напрацювання проєкту стандарту державної мови “Термінологія пенітенціарної діяльності”».
8. Пункт 7 Програми напрацювання, перегляду чи внесення змін до стандартів державної мови, затвердженої рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови від 14 лютого 2024 року № 34 (зі змінами, внесеними рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови від 01 травня 2025 року № 174).

4. Розробники стандарту державної мови

Розробила робоча група з напрацювання стандарту державної мови «Термінологія пенітенціарної діяльності» (рішення Національної комісії зі стандартів державної мови від 01 травня 2025 року №174, зі змінами, внесеними рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови 25 травня 2025 року № 205 (у редакції рішення Національної комісії зі стандартів державної мови від 05 січня 2026 року № 1)) у складі:

БОГАТИРЬОВ Іван Григорович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-виконавчого та кримінального права Навчально-наукового інституту права, правоохоронної діяльності та психології Пенітенціарної академії України;

БОДНАР Ігор Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, молодший науковий співробітник відділу прикладних досліджень в'язничного менеджменту Науково-дослідного центру пенітенціарії та кримінальної юстиції Навчально-наукового інституту права, правоохоронної діяльності та психології Пенітенціарної академії України;

ВАСИЛЬЄВА Олена Григорівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Пенітенціарної академії України;

ГАЛАЙ Андрій Олександрович – доктор юридичних наук, професор, начальник науково-дослідного центру пенітенціарії та кримінальної юстиції Навчально-наукового інституту права, правоохоронної діяльності та психології Пенітенціарної академії України;

ДЖЕНДЖЕРО Оксана Леонідівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри підвищення кваліфікації працівників пробації Інституту професійного розвитку Пенітенціарної академії України (секретар робочої групи);

ЖИТНИК Галина Валентинівна – заступник начальника управління – начальник відділу соціально-виховної роботи із засудженими Управління ресоціалізації та соціальної реабілітації Департаменту з питань виконання кримінальних покарань, кандидат юридичних наук, підполковник внутрішньої служби;

ЗЛОБИНЕЦЬ Михайло Васильович – заступник директора Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» з медичних питань;

КЛИМОВ Сергій Володимирович – лікар-методист відділу лікувально-профілактичної роботи Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України»;

ПУЗИРЕВСЬКИЙ Максим Вячеславович – доктор філософії, старший викладач кафедри кримінально-виконавчого та кримінального права Навчально-наукового інституту права, правоохоронної діяльності та психології Пенітенціарної академії України, майор внутрішньої служби;

ПУЗИРНИЙ Вячеслав Федосійович – доктор юридичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту права, правоохоронної діяльності та психології Пенітенціарної академії України (керівник робочої групи);

СЕНАТОСЕНКО Анжела Володимирівна – провідний фахівець сектору пробації щодо неповнолітніх відділу наглядової пробації Державної установи «Центр пробації»;

СИКАЛ Максим Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент, проректор Пенітенціарної академії України, полковник внутрішньої служби;

СТАДНІК Володимир Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, начальник Управління аналітичної та проектної роботи Департаменту з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України.

5. Термін напрацювання стандарту державної мови

Початок роботи – травень 2025 р.

Завершення роботи – 2026 р.

6. Призначення і завдання стандарту державної мови

6.1. Наявна термінологія у сфері виконання і відбування кримінальних покарань та пробації лише частково забезпечує відповідність і врахування розвитку галузевої науки та законодавства, положень міжнародних правил і стандартів у пенітенціарній сфері. Немає обґрунтованого, упорядкованого й несутеречливого її застосування.

6.2. Призначення Стандарту: Стандарт призначений створити несутеречливу та стандартизовану систему термінів у сфері пенітенціарної діяльності.

6.3. Напрацьований Стандарт сприятиме розв'язанню таких завдань:

1) уніфікувати термінологію пенітенціарної діяльності для забезпечення єдності вживання термінів у всіх нормативно-правових актах, службовій документації, науковій літературі, навчальних посібниках та під час фахової комунікації у сфері виконання кримінальних покарань та пробації;

2) усунути термінологічну багатозначність, забезпечити правову визначеність через чітке визначення змісту основних понять, що стосуються виконання кримінальних покарань, функціонування Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України», Державної установи «Центр пробації», що сприяє уникненню різночитань;

3) сприяти стандартизуванню професійного мовлення працівників органів та установ виконання покарань, Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України», Державної установи «Центр пробації», що сприяє ефективному професійному спілкуванню;

4) підтримати правничу освіту й науку, сприяти ефективному викладанню дисциплін, пов'язаних із кримінально-виконавчим правом, та здійсненню наукових досліджень;

5) покращити взаємодію між суб'єктами правозастосування, забезпечивши термінологічну узгодженість між судовими, правоохоронними та пенітенціарними органами;

6) гармонізувати українську термінологію пенітенціарної діяльності із сучасними міжнародними стандартами у сфері кримінального правосуддя та виконання покарань.

6.4. Визначені в цьому Стандарті терміни застосовуватимуть у роботі органів державної влади, зокрема органів та установ, які забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації.

7. Характеристика об'єкта стандартизації

7.1. Об'єктом стандартизації є термінологія пенітенціарної діяльності, що охоплює правничі, кримінологічні, соціально-виховні, педагогічні, психологічні, організаційні-управлінські аспекти функціонування пенітенціарної системи.

7.2. Термінологія, закріплена у Стандарті, тісно пов'язана з іншими перспективними напрямками стандартизації в галузі кримінальної юстиції, правоохоронної діяльності, соціального забезпечення, реабілітації, міжнародного права у сфері захисту прав людини, європейської інтеграції України.

7.3. Розроблення Стандарту є актуальним з огляду на необхідність гармонізації українського законодавства з правом Європейського Союзу у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, комплексність і різноманітність завдань, що виконує пенітенціарна система, а також зважаючи на суперечливість і невпорядкованість застосування термінів і сполук зі сфери пенітенціарної діяльності в українському законодавстві, правозастосовній діяльності, наукових дослідженнях, навчально-методичній літературі та практичній діяльності. Особливу актуальність розроблення Стандарту зумовлює процес європейської інтеграції України, що потребує уніфікованих підходів до поняттєвого апарату термінологійної системи в галузі пенітенціарної діяльності.

8. Взаємозв'язок з іншими нормативними документами

8.1. Стандарт не пов'язаний із чинними стандартами державної мови та не зумовлює потреби їхнього перегляду або внесення до них змін.

8.2. Стандарт напрацьований з урахуванням:

1. ДСТУ 3966:2009 «Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять»;
2. ДСТУ 1.2:2015 «Національна стандартизація. Правила проведення робіт з національної стандартизації»;
3. ДСТУ 1.5:2015 «Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів».

9. Джерела інформації

9.1. Нормативно-правові акти України, зокрема Конституція України, Кримінально-виконавчий кодекс України, Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закони України та підзаконні нормативно-правові акти.

9.2. Національні стандарти України та термінологійні словники, зокрема Державні стандарти України, які регламентують правила термінотворення та

використання термінів, офіційні галузеві та міжгалузеві термінологійні словники.

9.3. Міжнародні акти та документи, зокрема Європейські пенітенціарні правила, Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими, Мінімальні стандартні правила ООН стосовно заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням, Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, Хартія про право на охорону здоров'я; документи Ради Європи, ООН, інших міжнародних інституцій, що регулюють пенітенціарну сферу.

9.4. Наукові джерела, зокрема монографії, дисертації, наукові статті з кримінального, кримінально-виконавчого права, лінгвістики, термінознавства, матеріали конференцій, фахові публікації в правничій та мовознавчій галузях.

9.5. Практика застосування термінів у діяльності органів та установ виконання покарань, уповноважених органів з питань пробації та Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України», зокрема документообіг та внутрішні інструкції пенітенціарних установ, судова та прокурорська практика, звіти, аналітичні документи, форми обліку.

10. Інформація про громадське обговорення проєкту стандарту державної мови, надані пропозиції та висновки від наукових та освітніх установ, зокрема від Інституту української мови Національної академії наук України

Планом напрацювання проєкту Стандарту передбачено його винесення на громадське обговорення та направлення до профільних міністерств, наукових і освітніх організацій, установ, зокрема закладів вищої освіти, у яких викладають курс кримінально-виконавчого права, для отримання пропозицій та висновків.

11. Дата набрання чинності

Дату набрання чинності Стандарту визначає Національна комісія зі стандартів державної мови після затвердження остаточної редакції проєкту Стандарту.

Відповідно до Програми робіт із напрацювання, затвердження, перегляду стандартів державної мови чи внесення змін до них цей документ може набрати чинності не раніше ніж ____ 2026 р.

Схвалено на засіданні робочої групи 30 грудня 2025 року (протокол №3).

Голова робочої групи

Вячеслав ПУЗИРНИЙ

Секретар робочої групи

Оксана ДЖЕНДЖЕРО